

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף כ'

- (א) אבל בע"ה שבא לישאל עונשין אותו ומחמירין עליו- בטעם הדבר, כ' המפרש דהוי כדי שלא יהא רגיל לנדור בו. וכ"כ הריטב"א, דהטעם הוא משום דאחי למסרך. אבל מדברי הר"ן (יח:): מבואר שמה שהעונשין ע"ה הוא משום שאינו איש מהימן. וכ"כ הרא"ש, דלא מהימנין לי' דזה הי' כוונתו, משום דאינו איש נאמן. וע' בשו"ת חות יאיר (ט"ו, ד"ה האמנם) שכ' דלכא' יש נפק"מ בין הטעמים, דלטעם נאמנות, אם הוא יודע בלבו שהאמת אתו, אין איסור אם יעבור בסתר, משא"כ אם הטעם הוא משום דאחי למסרך, שלא יהא רגיל לעשות כן, אז אפי' אם יודע דבאמת זה הי' כוונתו, מ"מ עונשין אותו ומחמירין עליו. וע"ע שם דין דאולי אפי' אם הנדון הוא נאמנות, י"ל דכיון דבפרהסיא אינו מניחין אותו לעבור על נדרו, אולי גם בצנעא לא יהי' יכול לעשות כן.
- (ב) אל תהא רגיל אצל כהן ע"ה שסופך להאכילך תרומה- ע' בר"ן שהוסיף "טמאה", וכוונת הגמ' להזהיר אפי' כהן שלא יהא רגיל אצל כהן ע"ה, דיש לחוש שיתנו לו כהן ע"ה תרומה טמאה. וע' בקרן אורה שהק' איך מצינו דע"ה חשוד ליתן תרומה לזר, דלא נחשדו אלא על טמאה ועל טבלים, אבל לא מצינו דחשוד על תרומה. וא"כ, לכא' צריך להיות הדין דדוקא כהן לא יהא רגיל אצל ע"ה משום תרומה טמאה, אבל לגבי זר חבר, לא יהי' חשש בזה (וא"כ, לכא' הי' הר"ן צריך לומר דדוקא בכהן חבר אצל כהן ע"ה חיישין, ולא "אפילו" כהן חבר). עוד יש להק', למה צריכין לפרש החשש (בין בכהן חבר, ובין בזר חבר) דשמא סופו להאכילו תרומה, ליחוש שסופו להאכילו טבל. וע"ז כ' הרא"ש דאין לחוש לזה, דכיון דכהן הוא, א"כ לא חיישין שלא יפריש תרו"מ, דהא יפריש תרומה ומעכבה לעצמו, ומפריש מעשר, ותרומת מעשר, ומעכב הכל לעצמו, ולכן ממילא אין לו שום טבל. וגם ע"ז תמה הקר"א, אטו כהן ע"ה לא נחשד על דמאי, וע"ש מש"כ בזה, ולבסוף הניח בצ"ע. וע"ע בשטמ"ק בשם הרא"ם, דכ' דבדרך כלל אין טבל לע"ה, שהרי אין לו שדות, ואע"פ דגם תרומה בדרך כלל אין לכהן ע"ה, שהרי קיי"ל שאין ליתנו תרומה, מ"מ שמא יקנו לו שהוא בזול, או באקראי יתנו לו.
- (ג) כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה- הק' הבן יהודע, הרי הסתכלות בנשים גופא עבירה היא, וא"כ למה אמרי' רק ד"סופו" בא לידי עבירה, הא גם תחלתו עבירה היא. וחידוש דכוונת הגמ' הוא דמסתכל בצורת אשה בעץ או על נייר, ובתיבת "כל" בא לרבות דאפי' צייר אותה בלבו, הרי זה סופו לבא לידי עבירה, דהיינו שסופו להסתכל באשה ממש, והסתכלות בגוף האשה נקרא "ידי" עבירה, דעבירה בסתם הוא מעשה ביאה, אך ההסתכלות נקרא "ידיים" של העבירה, כי בחטא ההסתכלות בא לידי עבירה ממש.
- (ד) אין הלכה כיוחנן בן דהבאי- כ' הטור (או"ח ר"מ, ד') דמה שאין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי, זה רק לענין הפיכת השלחן, אבל כל שאר דברים שאמר שאסורים, קיי"ל כוותי' לדינא. אבל הרמב"ם (איסורי ביאה כ"א, ט') כ' דכל מה שאדם רוצה לעשות עם אשתו עושה, ובכללם כל דמנשק כל אבר שירצה, ומשמע דס"ל דרבנן חולקים עליו בכל מה שאמר, וגם שקיי"ל כוותייהו. וע' בהגהות מיימוני שם שהביא מהראב"ד (בעלי הנפש שער הקדושה) שכ' כהטור, דרק לענין הפיכת השלחן חולקים עליו.
- (ה) דמצייני כמלאכי השרת- כ' הר"ן דהיינו שהן מצויינים ונבדלים משאר בני אדם כמלאכי השרת. וציינ בגלה"ש למש"כ רש"י בקידושין (עב.), שכ' שם דת"ח מצויינים כמלאכי השרת משום דמצויינים במלבושים נאים כמלאכי השרת.
- (ו) בתי תורה התירתיך- כ' הראב"ד (בעלי הנפש, שער הקדושה), דלכא' כפשוטו משמע שעשה כן שלא כרצונה, ומ"מ אמר רבי דהתורה התירה לו כזה [ולכא' כן משמע מל' הרא"ש בעמוד א', דכ' דמה שנענש אהא דהפיכת השלחן, היינו משום שמטריח אשתו, ומשמע שהוא שלא כרצונה]. אבל כ' הראב"ד דאי"ז ראי', די"ל דלעולם הי' ברצונה, אלא דבאת לפני רבי לשאול לו אם יש איזה איסור בדבר או לא.
- (ז) בתי תורה התירתיך- פי' תוס' על הגמ' בעמוד א', דהפיכת השלחן היינו שבא עלי' שלא כדרכה (ודלא כמפרש שם בחד לשון, דביאר דהפיכת השלחן היינו היא למעלה והוא למטה). והק' תוס' ביבמות (לד: ד"ה לא), הא אי' התם דמעשה דער ואונן הי' דבאו על תמר שלא כדרכה, ומשמע מהתם דדבר אסור הוא לעשות כן. ותי' א) דהכא (בנדרים) מיידי שלא הוציא זרע לבטלה, ובזה מותר, משא"כ בהא דער ואונן, כמבואר בקראי שם (וכן משמע מדברי הרמב"ם [איסורי ביאה כ"א, ט']), דכשהביא דין זה דמותו בין כדרכה ובין שלא כדרכה, סיים "ובלבד שלא יוציא שכב"ז לבטלה, ומשמע דבכה"ג יש לחוש זה). ב) דלא חשוב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע, ורגיל לעשות כן תמיד, אבל באקראי בעלמא, ומתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה, שרי.
- (ח) בני שנואה- פי' הראב"ד (בעלי הנפש, שער הקדושה), דאע"פ דאין דעתו לגרשה, אבל כיון דבועלה כשהיא שנואה אצלו, הרי כבעילת זנות ולא כבעילת אישות. והק' המהרש"א, הא כתי' וירא ד' כי שנואה לאה, וא"כ איך יעקב בא עליה. ותי' דהא דאמרי' בב"ב דשנואה היינו ששנואין מעשה עשו עליה, אבל לא היתה שנואה ליעקב. גם הראב"ד

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

(בבעלי הנפש, שער הקדושה) הק' כן, ותי' דמ"מ היתה רצוי' אצלו בשעת תשמיש. עוד תי' שהיא קראה עצמה שנואה על שלא הי' יעקב אוהב אותה אהבה יתירה כרחל, אבל מ"מ לא היתה שנואה ממש [נאולי עוד י"ל ע"פ מש"כ הר"ן לפרש הא דבני שנואה, דהחסרון דבני שנואה הוא משום דכיון דבני שנואה הם, יש לחוש שממילא נותן דעתו בשעת תשמיש על אשה אחרת. וא"כ, י"ל דיעקב לא הי' חשוד בזה, ולכן אצלו לא הי' שייך החסרון דבני שנואה. ונאולי י"ל דמכת קי' זו של המהרש"א והראב"ד פי' כן הר"ן, דע"כ אין הפירוש כפשוטו, משום דא"כ ק' מלאה, אע"כ משום חשש זו שלא הי' שייך אצל יעקב, וצ"ע בזה].

(ט) **בני נידוי- פי' הר"ן שבא עליה כשהוא מנודה. והראב"ד (בעלי הנפש, שער הקדושה) הביא פי' א' דהיינו שהם בני נדה, דאע"פ שאין ממזרות מנדה, אבל מ"מ חשיבי מבני ט' מדות. עוד פי' כהר"ן, שהם בני מנודה, וכ' דמשום שמנודה אסור בתשמיש המטה, וכ"כ בפי' הרא"ש, והעיר הרש"ש דזהו איבעיא דלא אפשר במו"ק אם מנודה אסור בתשמיש המטה או לא.**

(י) **בני תמורה- פי' הר"ן, שבא על א' מנשיו וכסבור שהיא צרתה. והק' הראב"ד (בעלי הנפש, שער הקדושה), א"ש יש מהשבטים שהם בני תמורה, שהרי יעקב אבינו נתכוון לרחל ונזדמנה לו לאה [ויש לע' בכוונתו "שהן" בני תמורה, הרי קי' זו שייך רק אצל ראובן, וצ"ע].. ותי' "יש לומר עדיין לא נתנה תורה, ולא נאסרו בדקדוקי מצוות, א"נ אפשר שלא נתעברה בלילה ההוא" (ודלא כמש"כ תוס' ביבמות [עו.]. דמה דכתי' דראובן הי' ראשית אונו של יעקב, ודרש'י שלא ראה קרי מימיו, היינו משום דנתעברה לאה באותה לילה. ולפי הראב"ד, מה דכתי' ראשית אוני, לכאור' צריך לפרש כמש"כ היעב"ץ ביבמות שם, דיעקב באמת בעל ושנה, אלא דלא הוציא זרע בבואה ראשונה). אבל הוסיף הראב"ד להק' על פי' זה דבני תמורה מהגמ', דהא הגמ' הביא ט' מדות אלו לבאר הפסוק דכתי' המורדים והפושעים ב', ואיך קורא לזה פושע ומורד, הרי שוגג הי', ומתכוין לאשתו. ולכן כ' לפרש דבני תמורה היינו דמכוין לערוה, ונזדמנה לו אשתו.**

(יא) **בני מריבה- פי' הראב"ד (בעלי הנפש, שער הקדושה) דכיון שהם מתקוטטים יום ולילה, הביאה אינה אלא דרך זנות, שאינו מתוך אהבה.**

(יב) **בני שכרות- פי' הראב"ד (בעלי הנפש, שער הקדושה), דכיון שאו הוא שכור או היא שכורה, א"כ אין בהם כוונת אהבה.**

ארבעה נדרים

(ג) **קונם שאינו פוחת לך- פי' הר"ן, קונם דמיו עליו אם אני מוכרו בפחות מסלע. והרא"ש פי', קונם ככר זה עלי אם אני פוחת לך מן הסלע. והעיר ההפלאות נדרים, למה לא פירשו הראשונים כפשוטו, שאסר המקח עליו כלפי המכירה, ודומה לקונם סוכה זה לשיבתה, ועכ"פ למש"כ הר"ן לעיל שיכול גם לאסור צרור לזריקתה, ומ"ש [נאולי אי"ז ק' על הראשונים, שהרי כיון שאי' בגמ', עכ"פ בהה"א, דמתני' כר' טרפון היא, א"כ נמצא דהנדר על תנאי הוא, וא"כ אין שייך לומר דבא לאסור החפץ כלפי מכירה, ויש לע' בזה]. ובלוקח ג"כ איכא לאשכוחי בכה"ג, שאומר קונם המקח עלי אם אקח זה. וצידד לומר דכיון דאצל הלוקח אין שייך לאסור המעשה מכירה, לא פי' כן לענין המוכר ג"כ. מיהו העיר דאם אמרי' יש ברירה, הרי יכול לאסור על עצמו הנאת אותן מעות שיוסיף, ואף אם אמרי' אין ברירה, יכול לאסור כל נכסיו כלפי הוספת מעות על השקל. ותי' דנראה מזה דמה דאמרי' דיכול לאסור על עצמו חפץ זה לתשמישו, היינו שיכול לאסור על עצמו איזה תשמיש ומעשה ממש, משא"כ מכירה, שאינה מעשה ותשמיש בגוף החפץ, אלא סילוק רשותו והקנאתו לחבירו ע"י דעתו ורצונו, ולענין המעשה קנין עצמו, הרי יכול לעשות המעשה קנין בקנין סודר וכדו', ואי"צ להחפץ ולהמעות בשביל עצם המעשה, ובזה אין שייך לאסור המעשה מכירה.**